

Madala erialase rakendumisega erialad kutseõppes ja selle põhjused

Katrin Pihl, Siim Krusell

22.02.2024

Millistel erialadel oli viimasel kolmel aastal kõrgharidusega lõpetajaid enam kui 60%? (3)

Uuringu eesmärk ja uurimisküsimused

Uuringu eesmärk oli välja selgitada, mil määral ja mis põhjustel on mitmetel erialadel kutseõppes erialane rakendumine madal?

Uurimisküsimused:

- Millised on kutseõppe erialad, millelt erialane rakendumine on madal?
- Miks minnakse neile õppekavadele õppima ja mis on madala rakendumise põhjused?
- Kuidas madal rakendumine ja õpimotivatsioon eristuvad nt vanusegrupiti jt sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel?
- Kuidas tagada kutsehariduse parem vastavus tööturu vajadustele?
- Milline on tööandjate vaade seoses madala rakendumise põhjustega?

Kuidas me uuringutulemusteni jõudsime? (1)

- Uuringutulemusteni jõudmiseks kasutati dokumendianalüüsi, kvalitatiivset ja statistilist andmeanalüüsi
- Selekteerisime välja õppekavad, kus erialane rakendumine **põhitööl** oli haridusvõtme järgi **alla 40%**
- Nendest õppekavadest tegime valiku intervjuudeks vilistlaste, kutsekoolide ja tööandjatega
- Õppekavade valikul intervjuudeks lähtuti sellest, et valik oleks õppekavarühmade lõikes võimalikult **mitmekesine** nii õppekavarühmade kui ka sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes
- Intervjuud olid **peamiseks aluseks** erialase mitterakendumise tüpologia loomiseks

Kuidas me uuringutulemusteni jõudsime? (2)

- Erialast rakendumist vaadeldakse osakaaluna **tööturul hõivatud lõpetajatest, kellel oli märgitud TÖR-s amet**, mitte kõigist lõpetajatest. Kõigist lõpetanutest moodustasid nad 65%
- Analüüsi **kolme viimase aasta** ehk 2019-2022 lõpetanuid ja nende erialast rakendumist 2022. aastal
- Statistika analüüsi käigus saadud tulemused on esitatud õppekavade kohta, kus on kolme aasta jooksul olnud **vähemalt 20 lõpetajat**
- Õppekavad, kus tegime intervjuu, liigitasime intervjuude ja statistika põhjal **põhi- ja alatüüpidesse**
- Õppekavad, kus me ei teinud intervjuusid, liigitasime statistika põhjal vaid **põhitüüpidesse**
- Uuringumeeskonda toetas eksperthinnangutega kutsehariduse ekspertidest koosnev juhtrühm

Erialase mitterakendumise tüpoloogia

Põhitüüp	Alatüübid
Tüüp 1. Suvi võiks kauem kesta	1.1. Koole on üks ja lõpetajaid on vähe
	1.2. Koole on mitu ja lõpetajaid on palju
Tüüp 2. Tööd jätkub, kuid noored ei taha	2.1 Selle rahaga ma korterit ei üüri ja liinitöö asemel tahan tootearendajaks
	2.2. Ema käskis kooli minna
Tüüp 3. Huvitav eriala, lähen uuesti kooli	3.1. Me pole jõudnud 5 rikkaima riigi sekka, kuid aeg-ajalt saab nokitseda
	3.2. Mul on kuuri all kaks vana kummutit ja aed on käest ära
	3.3. Just seda lisaoskust on mul töö/ettevõtluses vaja
Tüüp 4. Kutsekoolist tulnud kandideerija CV läheb sinna vasakusse virna	

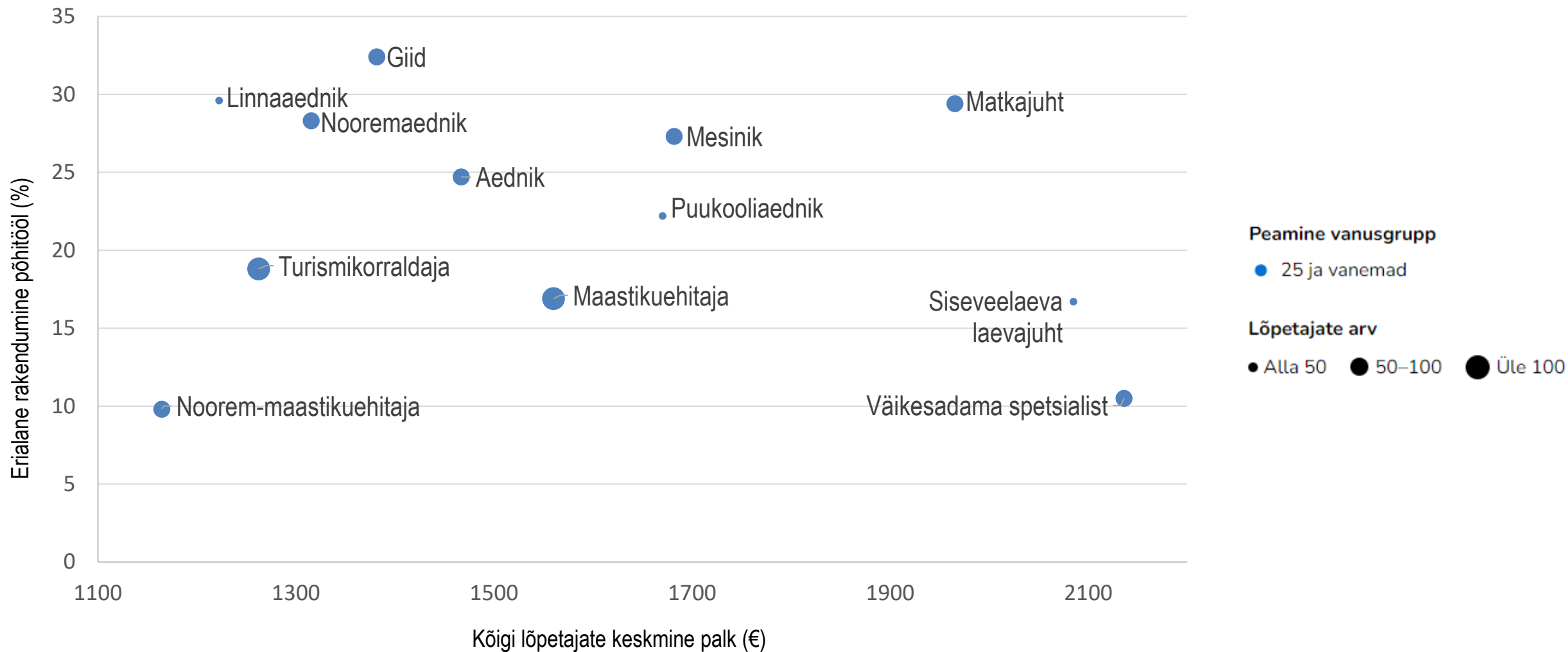
Tüüp 1 „Suvi võiks kauem kesta”

- Tööde hooajalisus
- Täiskasvanute osatähtsus lõpetajate seas üle 90%
- 40% lõpetajatest juba eelnevalt omandatud kõrgharidus

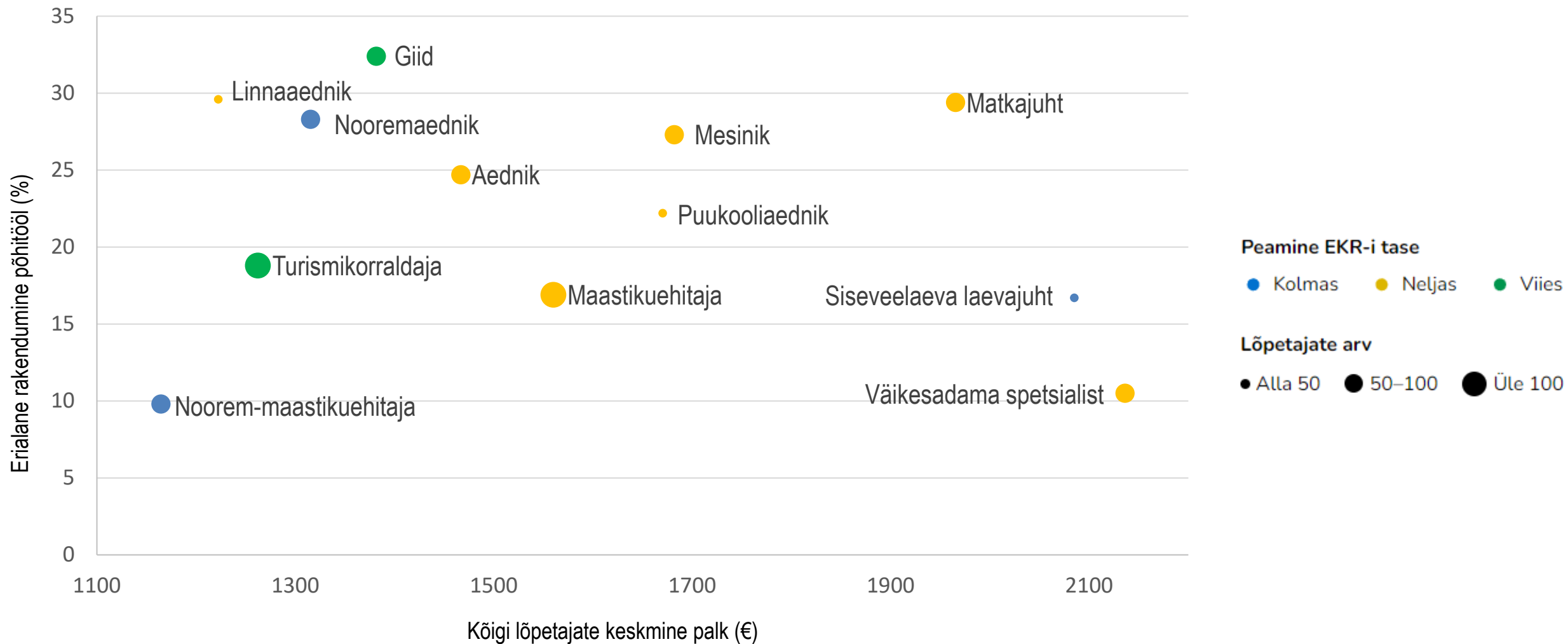
„Meie erialal on ju hooajalisus, tegelikult on see, et firma omanikuna ma ei ütleks, et ma nüüd halvasti elan, aga lihtsalt on see, et põhitöötajaid ma pean hoidma ikkagi talvel palgal ja talvel ikkagi sellist sissetulekut ei ole. Siis pead sa selle suve ja kevadega sellise puhvri kokku ajama, et see on keeruline ja osad inimesed pead ikkagi lahti laskma.”

Tüüp 1 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, vanusjaotuse ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

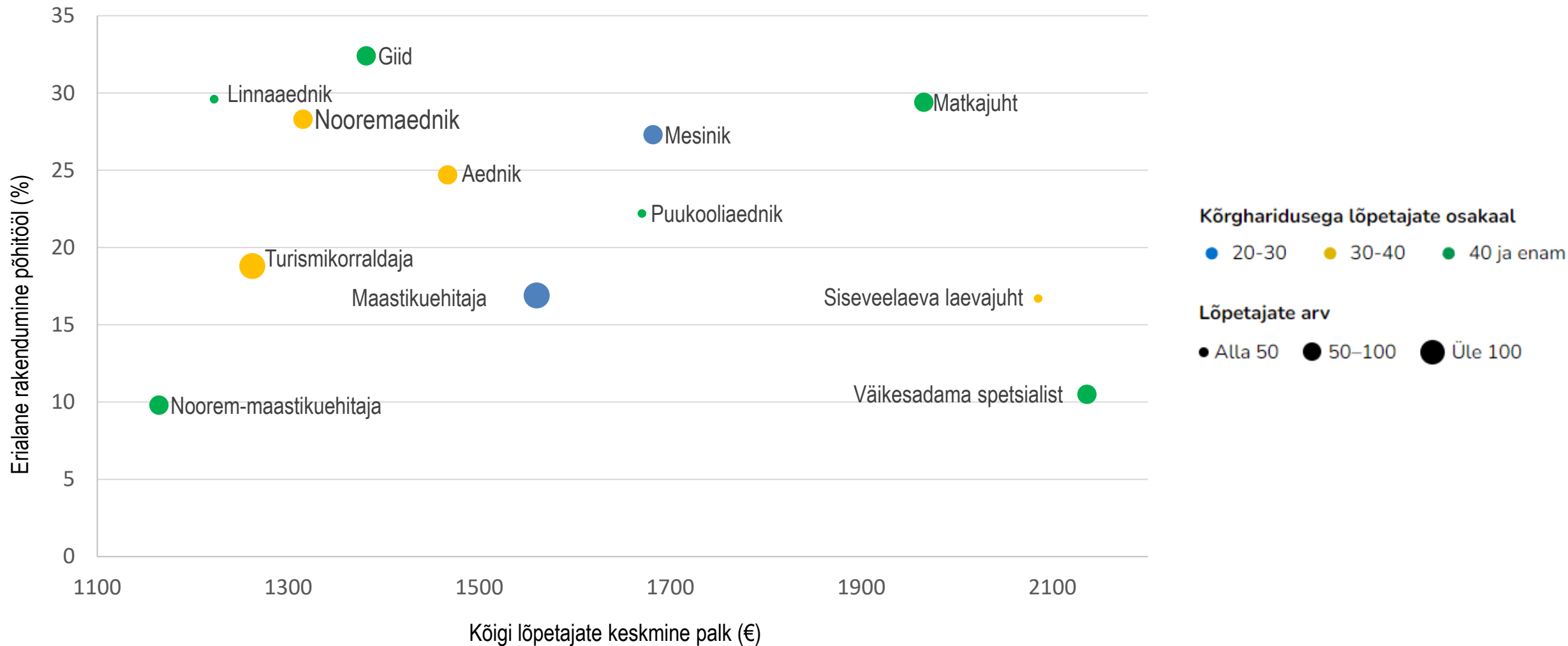

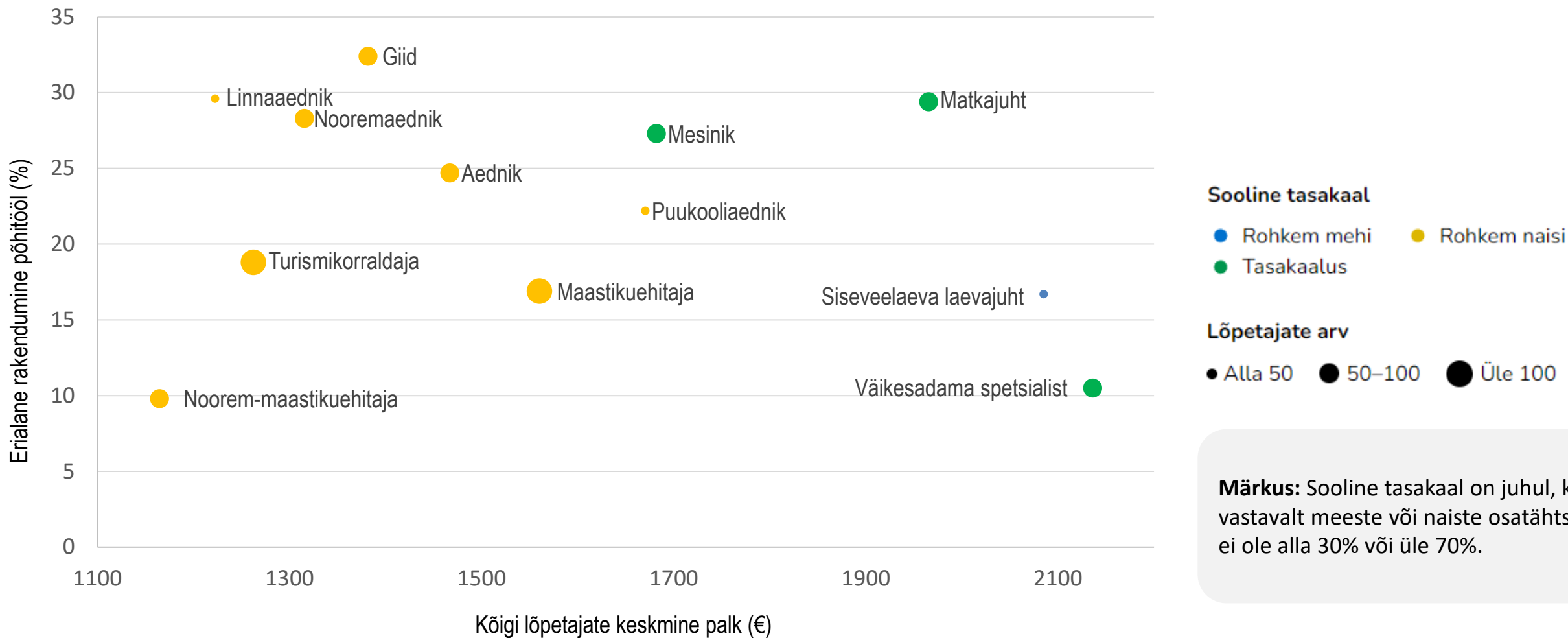
Tüüp 1 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, EKR-i taseme ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Tüüp 1 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, kõrghariduse osakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Tüüp 1 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, soolise tasakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Märkus: Sooline tasakaal on juhul, kui vastavalt meeste või naiste osatähtsus ei ole alla 30% või üle 70%.

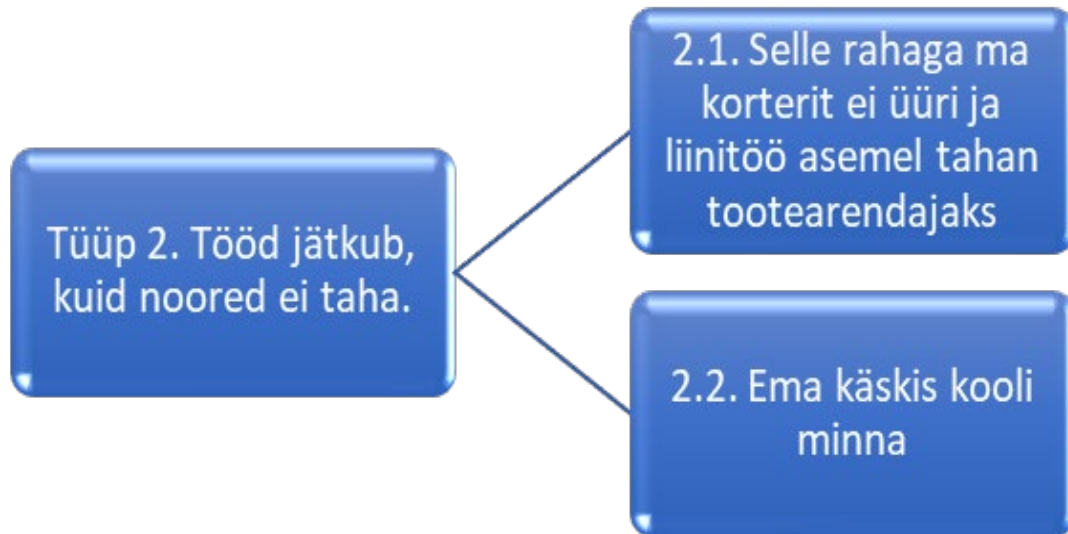
Kokkuvõtvalt

Tüüp 1

Iseloomustab: tööde hooajalisus.
Täiskasvanute osatähtsus üle **90%**,
kõrgharidusega lõpetajaid **40%**.
Nt aednik, väikesadama
spetsialist, giid.

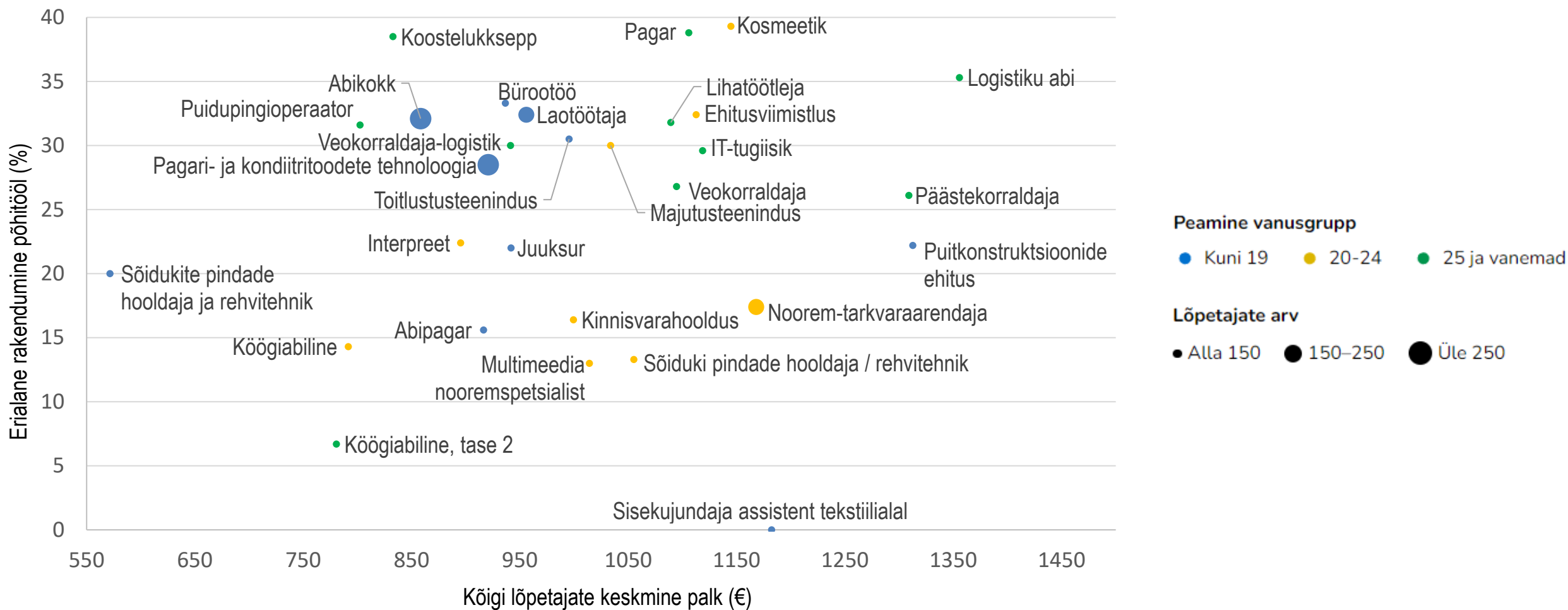
Tüüp 2 „Tööd jätkub, kuid noored ei taha”

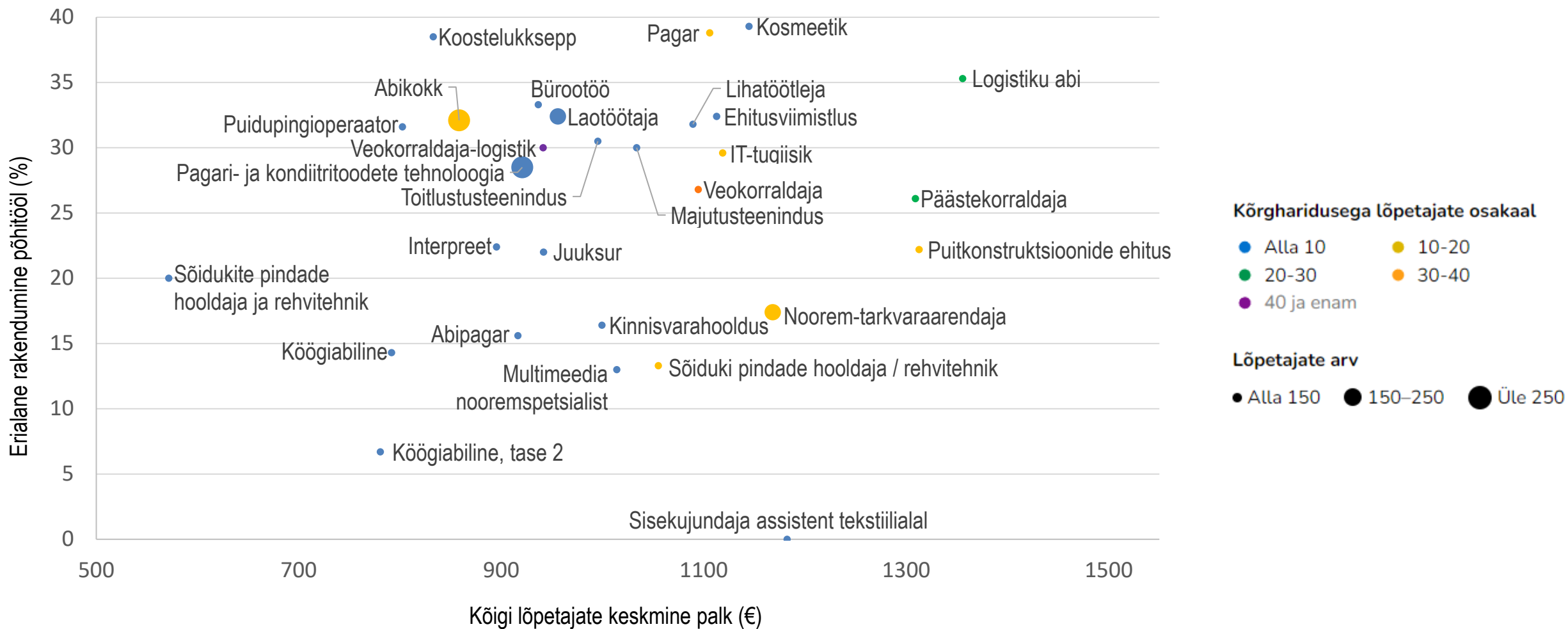
- Peamiselt noored õppurid
- Paljudel juhtudel esimene omandatav haridus pärast põhikooli
- Madal palgatase ja rasked/ebasobivad töötingimused
- Vähene soov erialaselt rakenduda, õppimine keskhariduse eesmärgil

„Ja enamus praktikantide poolelt ka, kes mul on käinud töökohtadel, olen küsinud, et miks sa seda õpid, mis sind motiveerib, miks sa valisid, mida sa plaanid edasi? Enamus vastused on see, et ema käskis mul midagi võtta, et ma aasta aega kodus ei ole ja küsida, et kas sa plaanid seal? Ei, jumala eest, ma küll seda orjatööd tegema ei hakka ja ongi selline suhtumine.”

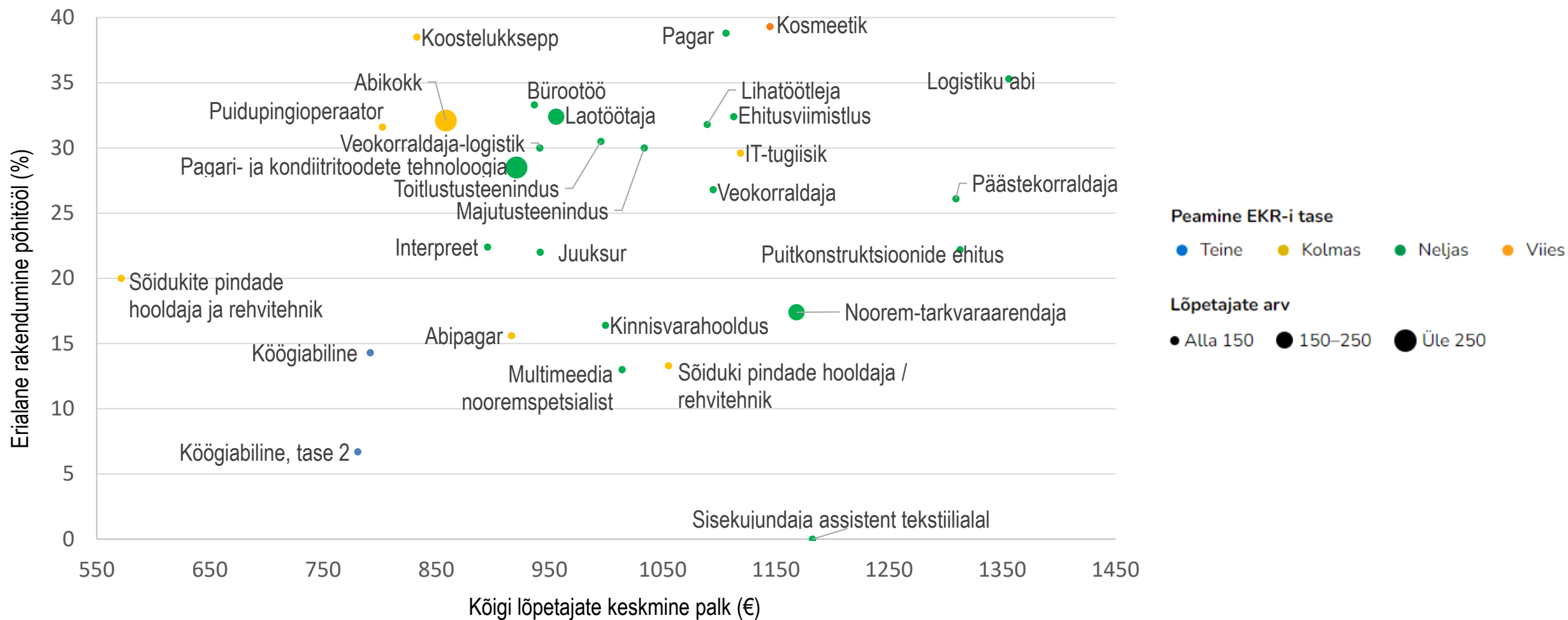
Tüüp 2 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, vanusjaotuse ja lõpetajate arvu järgi (2020.–2022. a lõpetajad)

Tüüp 2 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, kõrghariduse osakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

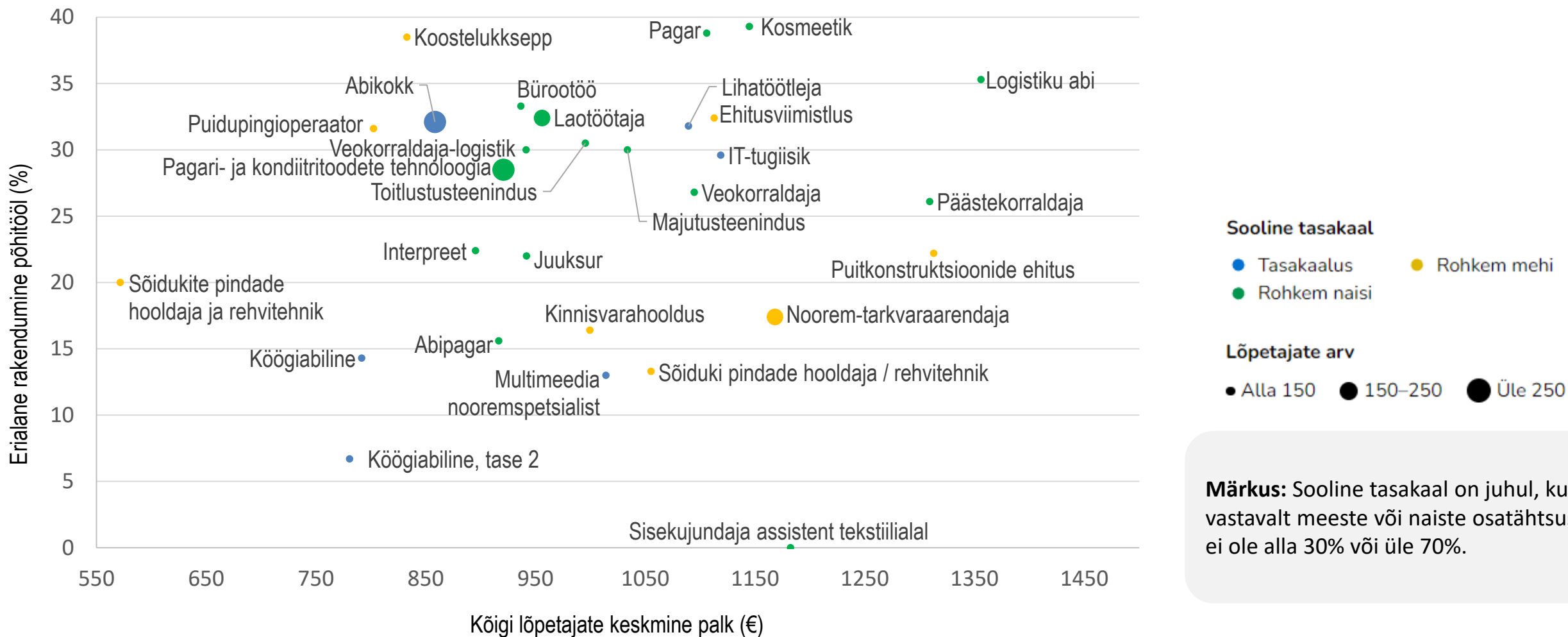

Tüüp 2 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, EKR-i taseme ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22.a lõpetajad)

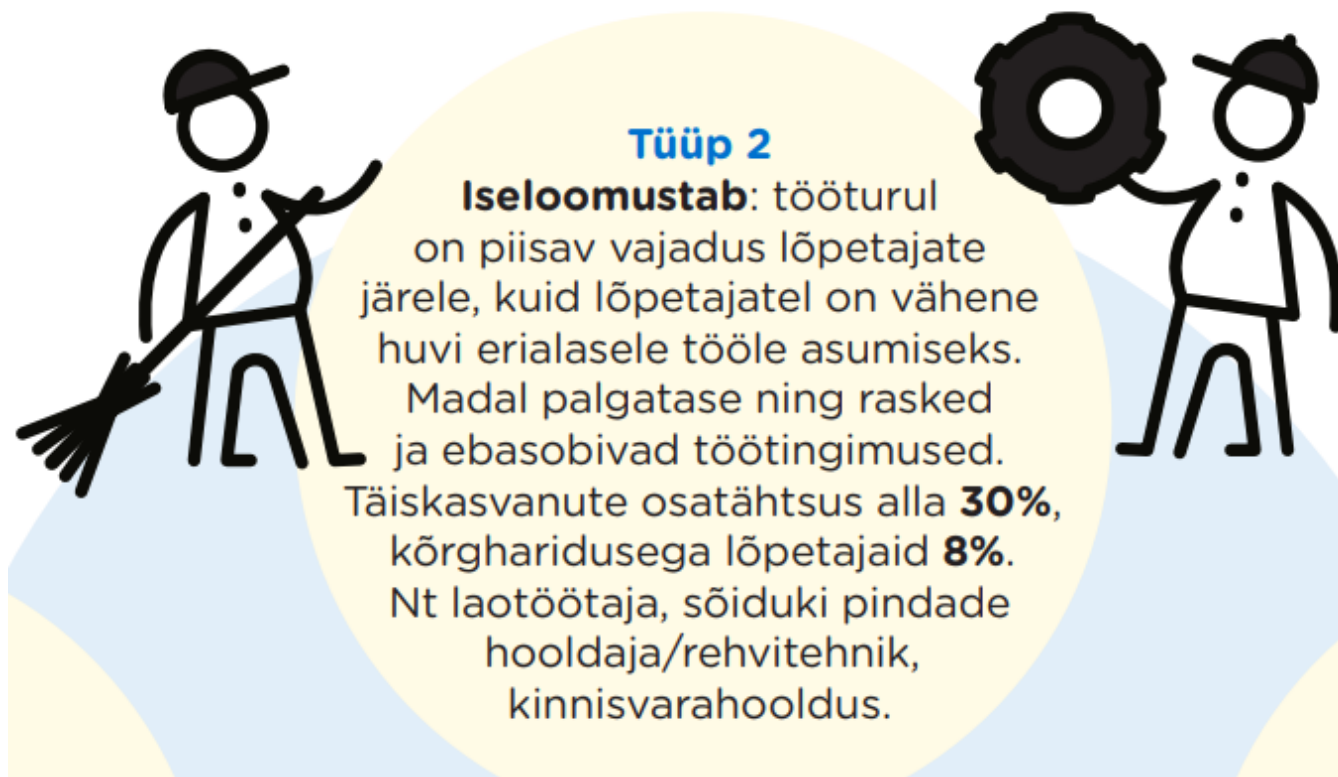

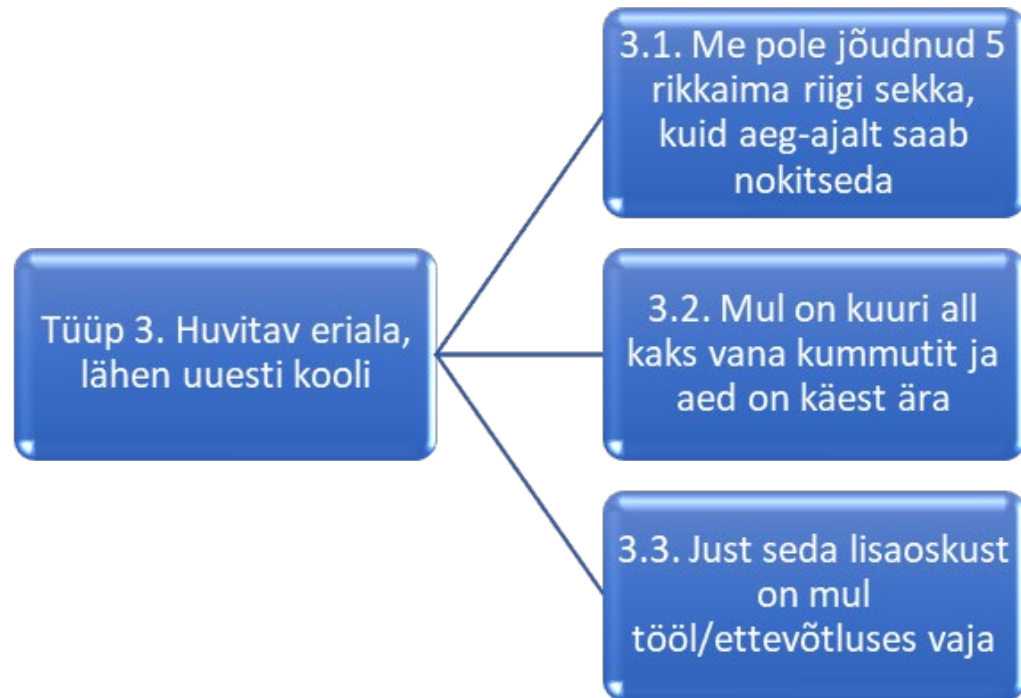
Tüüp 2 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, soolise tasakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Kokkuvõtvalt

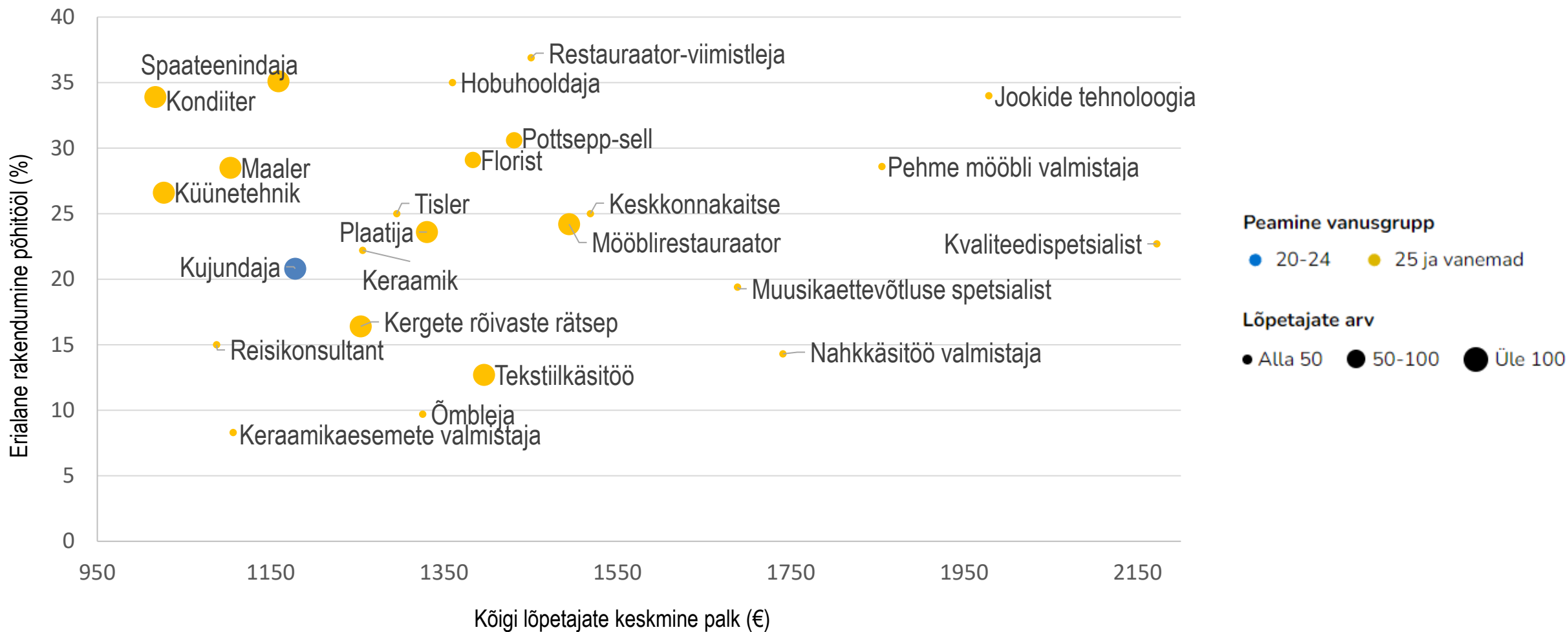
Tüüp 3 „Huvitav eriala, lähen uuesti kooli”

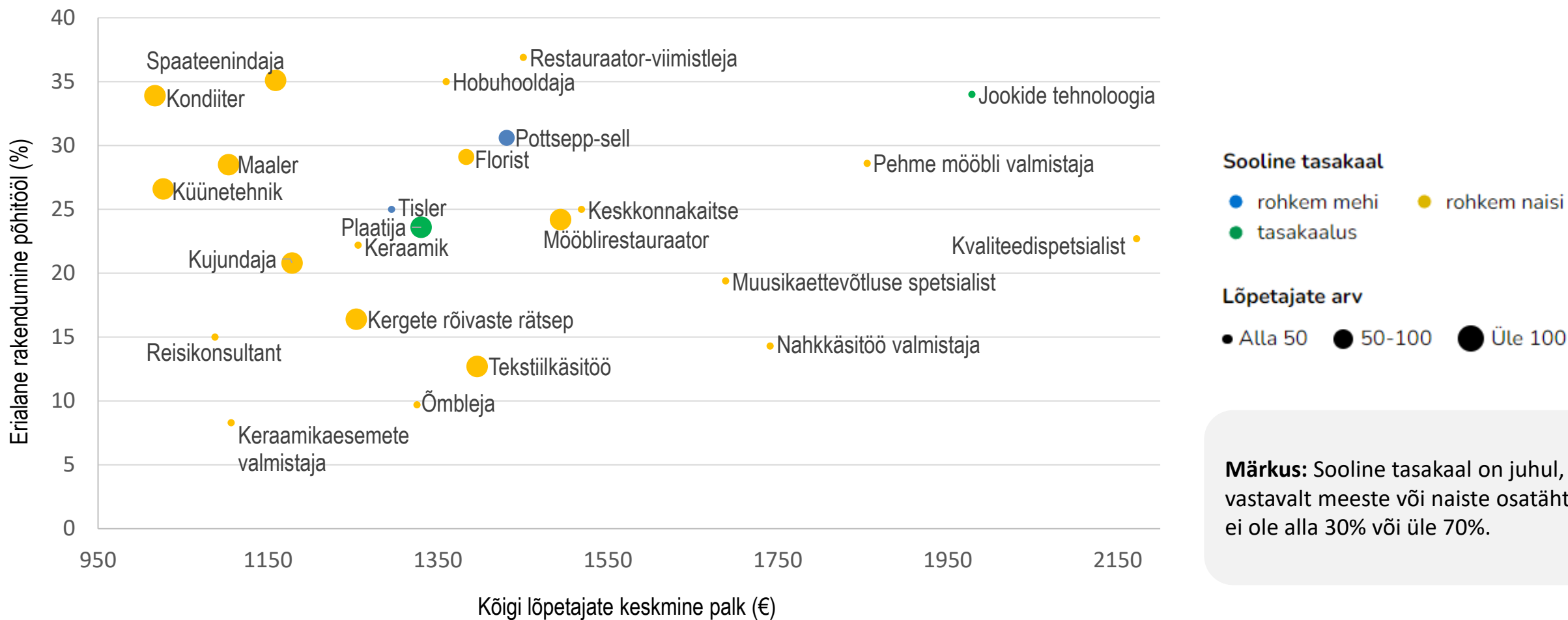
- Lõpetajatest 70% täiskasvanud
- Teine või kolmas elu jooksul omandatud tasemeõppe eriala – nn sariõppijad
- 3.1. – ebapiisav nõudlus
- 3.2. – hobikorras ja enesearengu eesmärgil õppimine
- 3.3. – oskus kui täiendav kompetents

„Noh, ma arvan, et mina ainult olen ainuke, kes nagu tõsiselt sellega tegeleb nagu tööna. Võib-olla paljudel on oma põhitöö ja võib-olla mõnikord nad teevad tellimustöid. Aga noo see on selline lihtsalt nagu hobi pigem, pigem nagu hobi, jah. Ma arvan, et tulid õppima nagu oma hobi. Ja, noh, heas seltskonnas nagu õppida, suhelda, noh, kõik needsamad // kõikidel on sama huvi - noh, see on nagu huviring. Aga väga tõsine huviring, ütleme niimoodi, kus ikkagi õpetatakse palju asju.”

Tüüp 3 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, vanusjaotuse ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

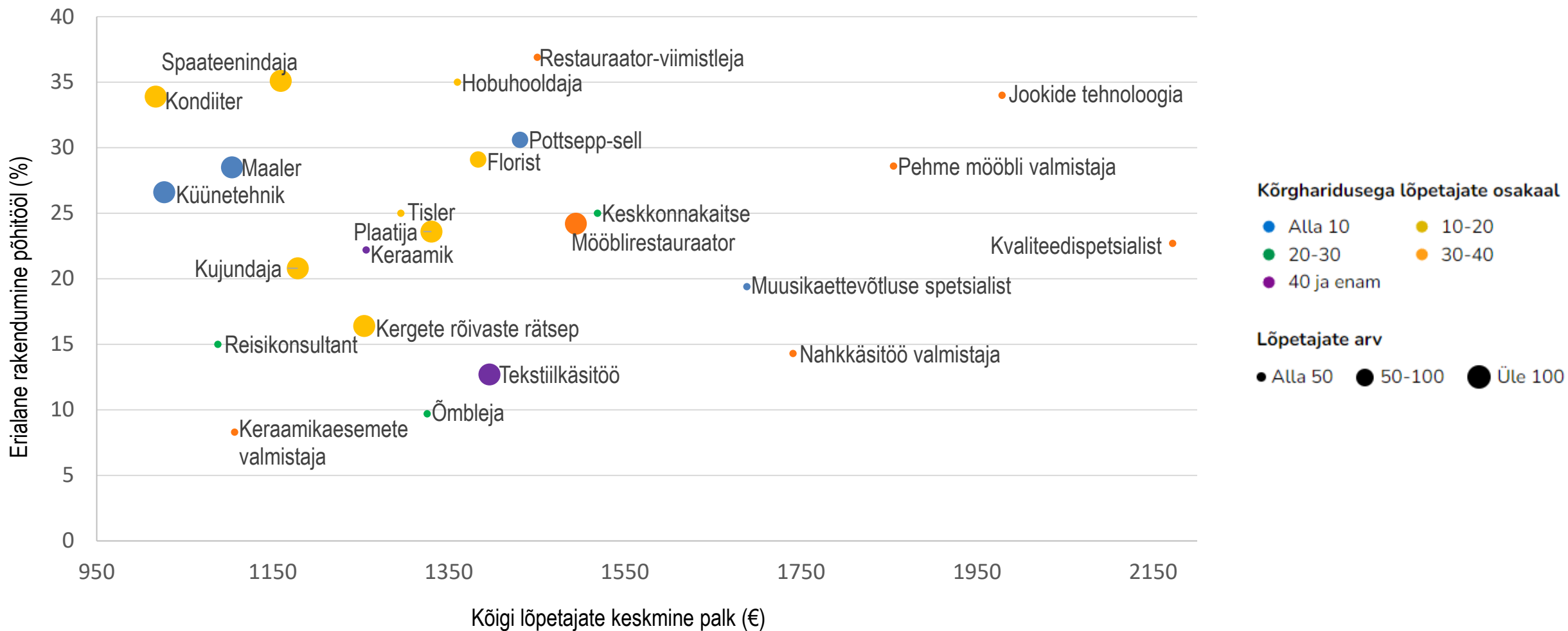

Tüüp 3 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, soolise tasakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Märkus: Sooline tasakaal on juhul, kui vastavalt meeste või naiste osatähtsus ei ole alla 30% või üle 70%.

Tüüp 3 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, kõrghariduse osakaalu ja lõpetajate arvu järgi (2020.–2022. a lõpetajad)

Tüüp 3 õppekavad erialase rakendumise, keskmise palga, EKR-i taseme ja lõpetajate arvu järgi (2019/20.–2021/22. a lõpetajad)

Kokkuvõtvalt

Tüüp 3

Iseloomustab: ebapiisav nõudlus toodete/teenuste järele, mistõttu erialase tööga on keeruline ära elada. Õppimine enesetäienduseks. Täiskasvanute osatähtsus **70%**, kõrgharidusega lõpetajaid **20%**.

Nt tekstiilkäsitöö, pehme mööbli valmistaja, küünetehnik.

Tüüp 4 „Kutsekoolist tulnud kandideerija CV läheb sinna vasakusse virna”

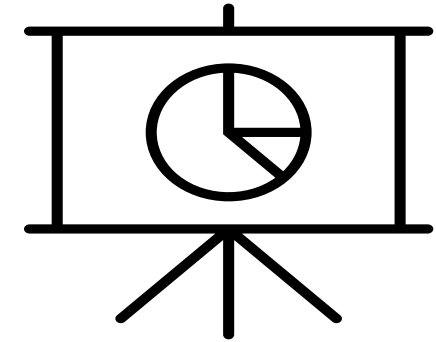
Tüüp 4. Kutsekoolist tulnud kandideerija CV läheb sinna vasakusse virna

- Tööandjad eeldavad selle tüübi õppekavade juures kõrgemat haridustaset kui seda on kutseharidus
- Täiskasvanud lõpetajaid oluliselt vähem kui madala rakendumisega õppekavadel keskmiselt
- Kõrgharidusega lõpetajate osatähtsus väga väike
- Keskkonnaspetsialist ja IT õppekavad kutsehariduses

„Teine asi on see, kui näiteks riik kuulutab välja mingid konkursid, seal nõutakse kõrgharidust ...//...Seal on juba see vastuolu, et isegi kui tema teadmised ja praktilised oskused on palju paremad, ta lihtsalt ei kvalifitseeru nende paberite alusel ning vaevalt, et // ma ei tea, kuhu iganes ta kandideerida soovib, hakkab vaatama läbi kooli õppekava, et kas tegelikkuses see kutseharidusega õppur on parem või samal tasemel selle kõrgkooliharidusega õppurist.”

Uuringu olulisemad järeldused

- Mitterakendumise põhjused on seotud:
  - ❖ tööturg ja majandus
  - ❖ õppekorraldus ja õppija
- Kutsekoolide, õpetajate ja õppe tase ei ole üldjuhul probleemiks
- Ka madala rakendumisega erialade järgi on tööturul ja ühiskonnas vajadus – küsimus on õppe vormis, rahastusmudelis, optimaalses õppurite/lõpetajate arvus ja õppija profiilis
- Noorte puhul on olulise väärtusega õppe kui sotsiaalse küpsemise funktsioon

Tehtud ettepanekud

- Tasemeõppe vähendamine suure täiskasvanud õppijate osatähtsusega õppekavadel (peamiselt alatüübid 1.2, 3.1, 3.2), samal ajal **suurendada täienduskoolituse, mikroqualifikatsioonide ja töökohapõhiseõppe** osakaalu koolituses
- **Eelkutseõppe tugevdamine** 7.-9. klassi õpilaste seas eesmärgiga suurendada teadlikkust ja teha seeläbi paremaid õpi- ja karjäärivalikuid
- **Noortele suunatud õppekohtade arvu suurendamine** erialade ja õppekavade lõikes, mis **ei kuulu** madala rakendumisega õppekavade hulka
- Tüüp 4 alla kuuluvate **õppekavade pakkumise mõttekuse ja lõpetajate konkurentsivõime analüüs** võrreldes kõrgharidusega lõpetajatega, vajadusel tasemeõppe vähendamine
- Õppekavade revisjoni läbi viimine, **juhtkoolide ja kompetentsikeskuste** välja valimine
- **Vastuvõtu sageduse vähendamine** madala rakendumisega õppekavadel
- **Osakvalifikatsioonide** vajaduse ja võimaluste määratlemine kutsestandardites

Foto: Kaupo Kalda

Küsimused ja arutelu

Kuidas HTM kasutab selle uuringu
järeldusi ja soovitusi?

teadlikud ja vastutustundlikud
valikud

Tasuta õpivad RE vahenditest moodustatud koolituskojal :

- 1) õppimiskohustuse täitjad;
- 2) kutsekeskharidust omandajad, kel pole eelnevalt omandatud keskharidust;
- 3) asub esimest korda õppima tasemel;
- 4) asub õppima õppekavarühmas või õppekaval, mille osas on riik keelanud tasu võtmise.

Tasuline kutseõppe tasemeõpe

õpilasele, kes on:

- 1) eelnevalt juba vastu võetud tasuta kutse- või kõrghariduse tasemeõppesse;
- 2) eelneva 10 aasta jooksul lõpetanud tasuta kõrghariduse;
- 3) eelneva viie aasta jooksul lõpetanud tasuta sama või kõrgema taseme kutseõppe, välja arvatud juhul kui ta asub õppima lõpetatud taseme jätkuõppes;
- 4) kahel korral kutseõppes õpingud katkestanud ning viimasest katkestamisest on möödunud lühem aeg kui viis aastat;
- 5) asub õppima eesti keelest erinevas keeles läbiviidavas tasemeõppes

Samal ajal saab isik õppida ühel tasuta keskhariduse järgsel kõrgharidustaseme või kutseõppe tasemeõppe koolituskohal

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Koolitustellimuse vähendamine turutõrkega valdkondades

Uuringu järgselt:

- Viia kutseluariduse õppekavad vastavusse OSKA põhikutseladega
- Kui prognoositud lõpetajate arvu ja tööjõuvajaduse vahel on suur erinevus, siis koos OSKA analüütikutega otsustada, millistel põhikutseladega seotud õppekavadel peaks vastuvõttu järgneva kolme aasta jooksul vähendada või suurendama
- Leppida kokku vastuvõtu muutus koolide vaates
- Sõnastada koolidevahelised vastutusvaldkondade printsiibid ja teha jaotus

Foto: Kaupo Kalda

Küsimused ja arutelu

Lõpetuseks:

- **Madala erialase rakendumisega erialad kutseõppes ja selle põhjused uuringu aruanne ja infomaterjalid:**

<https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/madala-erialase-rakendumisega-erialad>

- **Tänased esitlused:**

Kutsekoja Facebookis ja OSKA veebis järelvaadatavad

2024. a esimeses pooles avaldame

- Logistika valdkonna uuring
- Perearstiabi uuring
- Transpordi valdkonna uuring

Uuemad ▾

 <p>Arvestusala ja ärinõustamine 2024</p>	 <p>Masina-, metalli- ja elektroonikatööstus; mootorsõidukite hooldus ja remont 2023</p>	 <p>OSKA üldprognoos 2022-2031 2023</p>	 <p>Põllumajandus ja toiduainetööstus 2023</p>
 <p>Metsandus ja puidutööstus 2023</p>	 <p>Tööelu üldoskuste klassifikatsioon ja tulevikuvajadus 2022</p>	 <p>Sotsiaaltöö 2022</p>	 <p>Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia 2022</p>

OSKA uuringute veebileht on uuenenud: uuringud.oska.kutsekoda.ee

OSKA töölaual 2024

- Ehituse valdkonna uuring
- Kinnisvara valdkonna uuring
- Tervishoiu valdkonna hõiveprognosis
- Keemia-, farmaatsia- ja ehitusmaterjalide tööstuse uuring
- Välistöajõu vajaduse uuring
- Taastuvenergia kasutuselevõttuga kaasnev tööajõu vajaduse uuring
- Tehisintellekti rakenduste mõju tööajõu ja oskuste vajadusele

Foto: Kaupo Kalda

Täname kuulamast!

katrin.pihl@kutsekoda.ee
siim.krusell@kutsekoda.ee